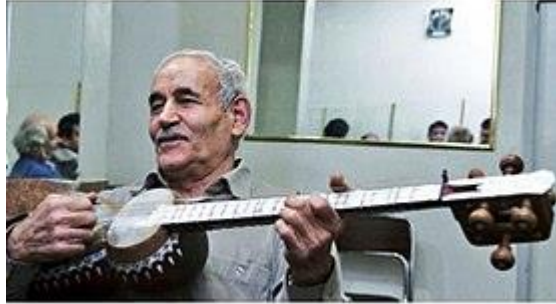

آد گونون ميللتميزه، آذربايجانيميزا قوتلو اولسون سئوگيلى اوستاد!

گونئی آذربايجان ميللى قورتولوش حرکاتى آذربايجان تورک ميللتنى اندير.

انلدار قاراداغلى

حسن بنى دميرچى نين اونودولماز خاطره سينه

شوبه سيز كى، «حسن آذربايجان» آدى، آذربايجان توركلويو اوغرون دا سيمگله شميش بير نئچه اونه چيخان آدان بيرى دير. او، بوتون عؤمرونون ميللى-سياسى سورجيني ساده و صميمى قلبى ايله اوز اولوسونون آزادليغي اوغرون وئردى. آذربايجانين كدرى، باغرينين ياراسى، سئوينجى ايسه اوريينين اومودو اولدو! او، تورک گلنگى گره گى، اوزل آجيلرينى ايچينه گؤمهرک، وطن دردلرينى بار-بار باغيردى. سئويدى وطنى انله سئودى كى، وطن اونا اوز آديني ارمغان ائتدى. بو اوزدهن هرکس اونو «آذربايجان» سسلهدى. او، ميللت و وطن بورجونو اؤدهمک اوچون گنجه-گوندوز بيلمهدن جوشوب قوشدو. ان چتين گونلرينده بئله، اوز دردلرينى ميللتنين طالعيندن اوستون توتماي، توتماي! چونكى، اونون آدى يوردونون قوتسال آديلا قوتلانميش دير. بئله سعادتى ايسه، دونيادا آز آدم قازانار. اوشاقلا اوشاقلان، گنج ايله گنجلشمن، دردى ايله دردلشن و بير سؤزله ميللته ميللتنه ميللتنه بير عؤمرون زيروه سينه اولاشماق، سؤزسوز كى، اونون ياشانماسى ايله اولاسى دير. اوستاد، بونلارلا ياشادي، ياشادي قجا ميللى-اينسانى بلگسه ل اولوشدوردو. اونو، باشقالاريندان فرقله ندير من بير چوخ باشليق دان سادهجه بير نئچه سينه توخونورام:

۱- ميللى-سياسى اوزلليک: حسن بنى درين ميللى-سياسى دوشونجه يه بيلنميش چوخ بوداقلى اجتماعى آكتور ايدى. آذربايجان دا اولان-بيتنهن بير چوخ ميللى، مدنى، كولتورل توپلانتييلاردا يا ايشتيراكچى كيمي و يا دوروما گؤره ياخين دوستلارى آراجى ليغى ايله غيابه شخص كيمي حاضر اولوردو. او، همين ييغناقلارين بللى بير سونوج آلماسى اوچون الين دن گلنى اسيرگمه بير، دوستلاريندا بو يولدا چاليشماسيني ايستيبيردى. اؤرنگين؛ ۱۹۸۳ ميلادى ايلينده بير تانينميش ميللى فعالين اوغونون آگونونده حسن آغا دا اوز موسيقي قروپو ايله ايشتيراك ائديردى. سحره ايشلميش ساعت ۲ رادملرينده شنليک باشا چاتدى. حسن آغا و چالقي چى دوستلار چوخ يرغون ايديلر. حسن آغا منه و بير نئچه آرخاداشا قالما اؤنريسي وئردى. اوندان قالما ندينى سوردم. اوزل طرزيله دئدى؛ «بير-بيريميزى تانيباق بيراز! اوخودوغون شعره گؤره، بعضى نوتلاريم وار. اونلارين حاقيندا بيراز دانيشاق. بير ده بيراز خوسانلاشاق!»! ساعت سحر ۴ دن اؤتموشدو. دانيشديغيميز انجاق، ميللت و وطن اولدو. بير ده اوشاقلارين اوزرينده چاليشما گره گى اولدو. گؤردوم كى، شعر حاقدا دانيشماق سادهجه بير باهانا ايدى.

۲- تشكيلاتچى اوزلليک؛ حسن آغا، بير نئچه قوجامان آغابيميزله بيرليکده اولمز دؤكتور ذهتابينين ياراتديغى «موسئقيل آذربايجان دنموكرات فيرقهسى»-نين ايلک اکتويوستلرى كيمي چاغداش «آذربايجان ميللى حرکاتى»-نين تملىنى

قویانلاردان بیری ایدی. او، اوزونه اوزل داورانیشیلا دؤکتور، ذهتابینین قوردوغو دیل کورسلارینی ایداره اندیر، توپلانتیلارین تهلوکسیزلیبینی مینی موما یئندیریدی. ۱۹۸۸ (م) ایلینده تبریزده قورولان «آذربایجان آزادلیق جبههسی»-نین ان باشدا گلن کاردیناتورو محض حسن بی اولموش دو. ۱۹۹۲-جی (م) ایلینین ایلیک آیلاریندا «آذربایجان قورتولوش تشکیلاتی»-نین مرانامه‌سینین موداکیره‌سی حسن آغانین، دؤکتور، ذهتابینین و بیر نچه آغابین ایشتیراکی ایله تبریزین لاله دوردیولوندا یئرلشن اونون «آذربایجان موسیقی اؤیرتیم مرکزی»-نده کئچیریلدی. همین گون، مرکز بوتولکلله قاپالی دوروم آلمیشدی. و یئنه بیراز سونرا «آذربایجان مدنیت اوچاغی»-نین یارانماسیندا مستثنای رولو اوینادی. گؤرونویو کیمی، آذربایجاندا اورگوتله‌نمه یولوندا اوستادین بویوک رولو اولموشدو.

۳- اجتماعی اوزللیک؛ «تبریزین آبورنیجان دورد یولوندا بیر حسن آغا دمیرچی وار. اوردا هم ده ماشین تعمیرینه باخیلیر. کیمسه‌سینلرین کیمسه‌سی دیر او آغا!» بو بیر چوخلارینین ازیری اولدوغو آدرس ایدی. حسن آغا، اونا اوزانان الی، بوش قایتارماز، پاراسی اولمایان یوخسوللارا یاردیم اندر، بیر چوخ عائله‌نین سوفره‌سینی قیداسیز قویمازدی. اونون بو سؤزونو هنج اونوتماز: «وطنسئورلیک شو عار دنیل، یاشامی پایلاشماق دیر! اینسان پایلاشدیقجا خوشبخت اولور.» اونون دوشگون و تابسیز زامانیندا قارداغ «ورزقان» دئیرمه‌ینده گؤستردیی ۷ آیلیق اوزون و فداکارجا جانیندان کئچمه‌سی دیر. او، ۷ آی بویونجا بیلمادان، سارسیلمادان هر گون تبریز-ورزقان یولونو توتاراق، گنج آرخاداشلاری ایله میلیتینه چورکچی خانایا دیکمله، گرچک بیر میلیتچین سوسیال بیری اولما گره گینی گؤستردی. آیریجا، همین اینسانسئورلیگی اوزوندن پانفارسیست رژیتم طرفیندن سوچلو گؤرونهرک گوجسوز جیسمله زیندانا دوشمه‌سی و همین رژیتم زیندانیندا موسیقی کورسلاری باهاناسی ایله میلی گنجلرین روح یوکسلیشینده چالیشماسی اونون توپلوما باغلیلیغی نین باشقا اؤرنکلریندن بیری دیر. حسن آغا، تک بیر آنلاملا میلی سیاسی یولون ان باشلیجا ایله‌سینی «پرینسیپینی» سوسیال و اجتماعی اولماقدا گؤروردو.

۴- دئموکرات، اوزگور و چاغداش اوزللیگی؛ اوستاد حسن آذربایجان، هنج زامان اوز دوشونجه‌سینی کیمسه‌یه آشیلاماغا چالیشمادی. اونون ان باریز اوزللیگی چوخونجو (چنشدیلیک دوشونجه) اولدوغو ایدی. بو اوزدهن چئوره‌سینده سولون سولون دان، ساغین ساغینداک دوست بولونور. او کیمسه‌یه ایدئولوژیک باسقی یاپماز، کیمسه‌نی ایدئولوژیک دوشونجه‌سی ایله اولچموردو. بو، اوستانین گؤروش سوز اولدوغونو دئییل، گنیش میللت آدمی اولدوغونو گؤسترگه‌سی ایدی. او، دوشونوردو کی، ۱۰۰ ایل بویونجا میلی اریتمه سیاستی و فارسلاشدیرما ایستراتگی یاسی آلتیندا ازگین دورومدا اولان میلیتین دوشونجه آخاری دایانمیش دیر. میلیتین وار گوجونو اوزونه قایتارماق، اوز وئری و دوزوم ایستر. اوزگه و دشمن دوزاغیندا اینله‌مین میلیتیمیزی، آیری-سئچگی‌لیک یاپماقلا بیر ده بیز دارماداغین ائتمه مه‌لیک. بئله سؤزلرین دیله گنیرهنی بیر باشا حسن بئی اولماسا دا، اونون اوز روح ترجمانی بو سؤزلرله تانیتیم تاپدی. او، اوزگورلویو و چاغداشلیغی بیر ارادا توتاراق کوتله سل دئموکرات اؤرنگی کیمی هرکسین سنوگی‌سینی قازاندی. بیر چوخ موسیقی اوستادین وئریلمی اؤیرنجی سئچیم و ایننا قالدیغی بئرده، او، وارلی، یوخسول، وئریلمی، وئریلمی سئچیمینه او غر اتمادان توپدان اوشاقلاری، یئنی‌یئتمه‌لری و گنجلری اوزنل و سننل ائیتیمله میلی-سیاسی و اینجه صنعت روجو ایله توپلوما مال ائلدی.

۵- چوخ بوداقلی لیک و یورولمازلیق اوزللیگی؛ «حسن آغا هارادا؟ ائیتیمده، بازارلیقدا، تویدا، یاس ائوینده، بابا باغیندا جوزامیلرین یانیندا گؤروشو وار دیر، خستخانایا خسته گؤتوردو، ماشینی دایانان بیرینین یاردیمینا گئتدی، ائو دوزلدیر، قاراداغ‌دادیر، ائوده بسته یازیر، یئنی کیتابینی باس دیرماق اوچون باسیم ائوینده دیر، توتولدو زیندان‌دادیر، موسیقی قروبو ایله فیلان شهرده دیر، گولش سالونون‌دادیر، داغدا، باکی‌دادیر، ایستانبول‌دادیر و یوزلرجه بونا بنزر ایشلر! گؤرونویو کیمی، حسن هرگولو و باشقا آنلامی ایله حسن آذربایجان، سوسیال چالیشمادان توتوموش انکونومی، سیاسی، ایلمان و اینجه صنعت دالارینین اؤتسه‌سینه یاییلمیش بیر سارسیلماز حیات گؤسترگه‌سی دیر. بیر اینسان عؤمرونه سیغمایان بو بویدا گنیش آلانلی چنشدیلیک یارادان چوخ آز اینسان تاپیلماسا دا، اوستاد اولارلاردان بیری ایدی.

۶- یازار، شاعر، بسته کار اوزللیکلری: اوستادین یوکسک تحصیلاتی اولماسا دا، اوز آنا تورکجه‌سینه اولان بویوک باغلانتیسیندان دولایی، یازارلیغی و شاعرلیگی ده هرکسه بللی دیر. او، ایستر میلی-سیاسی یؤنلرده، ایسترسه ده موسیقی آلانیندا بیر چوخ اثرین مؤلفی اولموش دور. یازدیقلاری اثرلرین موسیقی بستاقلیغی دا اونون اوزللیکلریندن بیری دیر. یازدیغی چوخلو ساده، لاکین میلی آنلاملی شعرلرله یاناشی، میلی موسیقی ایله باغلی اورتایا قويدوغو کیتابلاری ائیتیم، اولوسال اوزللیکلری چوخ دیقت چکیجی یازیلی اثرینی اولوشدورور. موسیقی اؤیرنجیلری اوچون درس‌لیک کیتابی اولان «آذربایجان موغاملاری»، «آذربایجان ماهنیلاری»، «سهندیه» اوپئراسی، «آذربایجان مارشالاری»، «هار ایلی تبریز»، «اودلار یوردوندا آدلار» کیمی یازیلی اثرلرین یازاری محض حسن دمیرچی ایمضاسی ایله مارکالاشمیش دیر. بو ایسه، اوستادین نه قدر بوداقلی چالیشمالارینین دانیلماز فاکتی دیر.

۷- سؤزده، عملده امانتدارلیق اوزللیگی: بیلدیگیم، تانیدیگیم، حسن آذربایجان آدینین تکجه سادالانان اوزللیکلری ایله دئییل، عئین زاماندا سیرر کویو اولدوغو دا دانیلماز بیر اؤرنک نقطه‌سی اولموش دور. سیرریم اونون دا گیزلی‌سی دیر دئیمن بیر چوخلارینی تانیرام کی، اورکلرینین آجی‌سینی اونونلا بیرلیکده پایلاشماق دان هنج تدریگین‌لیک یاشامیردی. ترسینه اونونلا پایلاشیلان اورک دردلرینین بیر چوخو چوزوم امیددی بولوردو. کیمسه‌نین ائو سورونلارینا او میدسیزلیک حاکم اولان زامان، حسن بئین بیر اولوملو یول تاپاچاغی یادلارا دوشوردو. هانکی ائوین معیشتی سوز قونوسو اولونجا ابورنیجان دورد یولونداکی کاراژ ویا لاله دورد یولونداکی آذربایجان موسیقی ائیتیم ائوی امانت قاپی‌سی کیمی چالینیردی.

ايستر سياسي قورومسالليق دا، ايستر سه ده، توپلومسال آلانلاردا اونون آدى سؤز ده، عمل ده بير امانت سانديغي كيمي قبول اولونوردو.

۸- گۆزه ل آتا، آر خاداش ليق، يولداش ليق اؤزل ليگي: اوستاد انشينه، عشقينه، اوشاقلارينا قارشى سونسوز سايعى گؤستر من بير آتا اؤرنكي ايدى. بلكه بعضيلرى اوچون بير اتانين اولادينا قويدوغو ماددى ثروتلر اؤلچوم اولسون. بير اتانين اوشاقلارينا وئرجه گى هر شئين باشيندا اردهم و شخصيت گللمكه دير. بير چوخ اولادلار واركي اتانين بير عؤمور توپلاديغي مادي قايناغي بير نچه گنجهده قورودار. اولاد وار كي، اتانين ياشام فلسفه سينين قارشى سينا عصيان قالديرار. بير آتا وار كي، اوشاقلارى اوندان سونرا بوتون ايزلرينى يوخ ائتميه چاليشار. بير اولادلار دا وار كي، اتانين گنتديكي يولون عسكرى اولار و آتاسينين جيزگى سينده يورومه گى شرف بورجو بيلر. بو گون، اوستادين قويدوغو شرف يولو، ميللى يولو اوجاق كيمي پار-پار يانيرسا، ميللتينه سيقاقلىق وئيرسه، اونون بالالارينين، سايعى دگر انشيين ده چوخ پايى واردير. بو ايسه، او دنمكدير كي، هرگولو عائله سي، اتانين آلتين ياشام يولونو اولو بير ارث كيمي ساخلاماقدان اولدوقجا بؤيوك قيوانچ «سئوينج، فخر» دويورلار.

۹- بوتؤوچو اؤزل ليگي: او، قاراباغ اوغرون دا دؤيوشن قهرمان آذربايجان عسكرينين ۴۴ گونلوك ساواش ظفرينى گؤرمه دي. قاراباغين قيسمن آزادليغيني گؤرمك، بلكه ده هر كسدن چوخ بوتون موباريزه آلانيندا قاراباغى ياشادان اوستادين حاقي ايدى. يازيقلار اولسون كي، دوشمن الى چوخ زهرلى و بيچاغى كسكين دير! او، بير بوتونلوك سئودالى سي ايدى. ۱۹۹۸- جى ايلين يابيين دا حسن بئى ايله اولمز ا. ائلچى بئين گؤروشو اولاجاق ايدى. «بوتؤو آذربايجان بير ليگي» نده داشيديغيم سورونلولاغا گؤره، بو گيزلى گؤروشو من تشكيل ائتمه لي ايديم. بي گون آخشام راده لرى بو ايكي ميللى اؤندرين گؤروش زامانى ايدى. نورمال اولراق، بئين گؤروشلىرى باكي نين خاقانى كوچه سينده يئرلشن آزادلىق رنداسيياسى مكانين دا كنجير ييليردى. او گون بئى مندن گؤروش قونوسون دا سوروشاندا بئله دنديم: «بئى، سيزينله حسن آغانين گؤروشو داها گيزلى اولماسى گر كير.» بئى، يارديمچى سي على بئله بو گؤروشون اؤز ائوين ده كنجير يلمه سينى و او گونه عاييد اولان آخشام گؤروشلرينين لغو اولونماسيني دندى. بيز آخشام حسن آغا ايله بئين ائوينه گنتديك. قاپيني دؤيدوم. قاپى آچيلدى. بئى، قاپى آياقينا قدر حسن آغانى قارشيلاماق اوچون گلدى. بونلار ايكي سي ائله قوجاقلاشديلار كي، ائله آغلاشديلار كي، من عورومده بئله بير صحنه گؤرمه ميشديم. گؤزلريم على بئين گؤزلرينه ساتاشدى. اونون دا گؤزياشلارى دورموردو. منيم دوروموم داها بتر ايدى. هار داسا ايكي بئى، دقيقه لرله قوجاقلاشيب آغلاشديلار. بو ايكي وطن سئودالى سي بوندان اؤنجه بير-بيريني هئچ گؤرمه ميشديلر. آنجاق، سانكى ايللر اؤنجه دن بير-بيريني ايتيرميش قارداشلار ايديلر. بو ساده جه اوستادين بوتؤو آذربايجانا اولان سؤگى سينه تانيق اولدوغوم بير جانلى اؤرنك ايدى.

اوستادين دا يولو، م. ا. رسولزاده لر، م. ت. ذهتابيلر، ا. ائلچى بئيلر كيمي ميللتيميزين اؤزگورلوك و باغيمسيزلىق يولودور. موم كيمي بير عؤمور وطنين، ميللتين يولونا ايشيق ساچان بو بؤيوكلريميزين اولو روحلارى هر زامان گنجليگيميزله اولاجاقدير. يوللارى آچيق، ميللى داوالارى ميللى قورتولوش و اولوسال بايرام اولسون.

انلدار قاراداغلى
۲۰۲۳-۰۸-۲۴